

Graham Chapman, Eric Idle, Michael Palin,
Terry Jones, John Cleese, Terry Gilliam
Monty Python and The Holy Grail

30 let monty pythona – umetnost norčevanja

Leto 1999 je bilo že vnaprej določeno, da ga bo zaznamoval posebni jubilej, ki bo razveselil predvsem vse tiste, ki jih obletnice in kičaste proslave sicer ne zanimajo. Pred tridesetimi leti je britanska BBC namreč predvajala prvo epizodo kulturne televizijske nadaljevanke *Leteči cirkus Montyja Pythona* (*Monty Python's Flying Circus*).

Pri tem ni šlo le za revolucionarno drugačen program televizijskih oddaj, temveč tudi za začetek neke nove osvobojenosti, radostne uporabe absurdnega humorja v vizualnih medijih. Še več, po treh desetletjih bi se težko spomnili koga, ki bi mu uspelo narediti kariero iz norosti ali artikulirati svoje ustvarjalne blodnje na tako nepozaben in mojstrski način kot prav predstavniki te (tako imenovane) skupine, ki so področje svojega delovanja razširili tudi na film, glasbo, gledališče in tiskane medije.

Prejšnji jubilej, ki so ga pythonovci obeležili leta 1989, je potekal v znamenju smrti enega od temeljnih članov skupine, Grahama Chapmana, ki je 4. oktobra umrl za rakom na grlu – samo dan pred načrtovano proslavo ob predvajanju prve epizode nadaljevanke Monty Python. Kljub dejstvu, da skupina ne bo nikoli več nastopila v prvotni postavi (razen, če se komu posreči nesrečnega Chapmana obuditi v življenje), se je legenda o delu te skupine ekscentrikov stalno širila. V nasprotju z logiko se je obeleževanje tridesete obletnice pravzaprav začelo že prejšnje leto s ponovnim srečanjem (preživelih) članov skupine na ameriškem Comedy Arts Festivalu v mestu Aspen, v Koloradu. Ob tej priložnosti so se zbrali za okroglo mizo, okrašeno z žaro s posmrtnimi ostanki Grahama Chapmana. Med pogovorom so lahko obiskovalci opazili, da je Terry Gilliam nerodno

John Cleese, Terry Gilliam, Terry Jones,
Graham Chapman, Michael Palin, Eric Idle

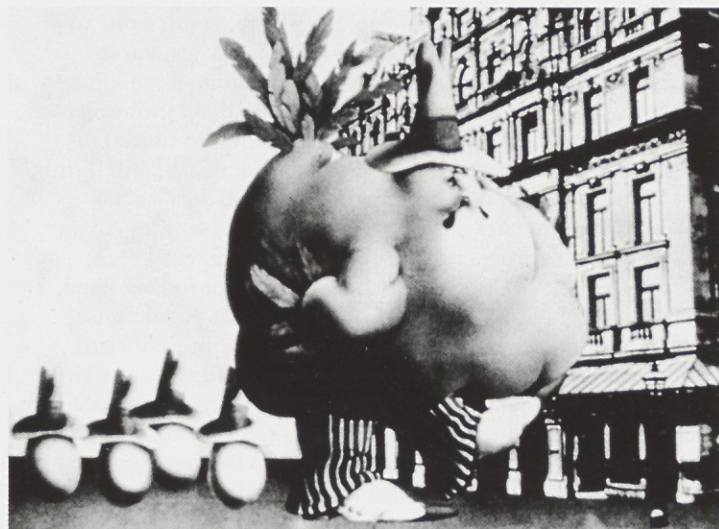
prekrižal noge, prevrnil žaro in razsul prah po oblekah ostalih udeležencev! Potem je Terry Jones s "studom" stresel svoj sako, Eric Idle pa je ostanke Chapmanovega prahu tlačil pod preprogo. Brutalni humor? Bog obvaruj. To je le tipično pythonovsko posmehovanje družbenim normam.

Nastanek nadaljevanke je leta 1969 spodbudila prav želja ustvarjalcev, da bi se posmehovali normam in dodobra okostenelim plastem apnenca, naloženih v medijih. Graham Chapman, John Cleese, Eric Idle, Terry Jones in Michael Palin, pa tudi Terry Gilliam, edini Američan (in avtor animiranih delov nadaljevanke), so se pred tem že dokazali kot ustvarjalci novih in obetavnih televizijskih oddaj kot na primer: *Do Not Adjust Your Set*, *At last the 1948 Show* ali *The Compete und Utter History of Britain*. Po zaslugi programske politike BBC-ja, so mladi avtorji večkrat dobili priložnost, da pripravijo samostojne projekte, ki so bili – čeprav se niso vedno izkazali za uspešne – dobrodošel poligon za vaje in izpopolnjevanje novih kadrov. In prav po zaslugi dogovora z naklonjenimi producenti na BBC-ju je skupina, iz katere je kasneje nastal *Monty Python's Flying Circus*, dobila zeleno luč za pripravo trinajstih epizod humoristične nadaljevanke – in to brez zahteve, da mora material skozi uradni postopek preverjanja strokovne ekipe BBC-ja.

Seveda so Pythoni to svobodo z veseljem izkoristili in nadaljevanko zasnovali z jasnim namenom, da zavestno prekršijo vsa pravila, ki obstajajo na televiziji. Igraje so si izmišljali "skeče", ki pravzaprav niso imeli prave iztočnice, parodirali so "uradne" TV-programe, spreverčali njihov smisel do grotesknega in si izmišljali različne lumparije, kot je na primer predvajanje odjavne špice sredi oddaje. Povrh vsega so gledalce še dodatno zmedli s "sposojanjem" dizajna in celo voditeljev s konkurenčne TV-postaje ITV, tako da gledalci niso več vedeli, na katerem kanalu imajo vklopljen televizijski sprejemnik. Treba je vedeti, da so v tistem času britanski programi predvajali predvsem zastarele in okorne TV-oddaje, zato so bili – kljub bogati tradiciji tamkajšnjega TV-humorja – *Monty Python's Flying Circus* nekaj povsem drugačnega od običajnih stvari, ki so jih takrat lahko videli na televiziji.

O tem, kako je pravzaprav izgledalo snemanje epizod Monty Pythona, sem imel priložnost izvedeti od Charlesa Alversona, scenarista pri nekaterih filmih Terryja Gilliana in bližnjega prijatelja Pythonove ekipe še iz časov njihove ustanovitve. Alverson živi od leta 1994 v Srbiji, trenutno stanuje v Paragah, mali vasici v Bački. Po Alversonovem pričanju ni šlo zgolj za željo, da bi prekinili z dotedanjo tradicijo skečev z obvezno poanto na koncu, temveč so tudi vztrajali, da hočejo snemati pred gledalci v živo, za razliko od humorističnih nadaljevanek, ki so uporabljale zgolj posnetke mehničnega smeha in odzivov gledalcev.

Monty Python's Flying Circus je nastajal neposredno na snemanjih, ki so običajno trajala uro in pol, na lokaciji Shepard's Bush, v enem od manjših BBC - jevih studiev. Na snemanjih je bilo ponavadi od dvesto do tristo gledalcev, animirane odlomke in material posnet izven studia pa so predvajali na ekranu. Ker je šlo

za profesionalno BBC - jevo produkcijo, so, kljub dokaj anarhični in zmedeni strukturi zgodb, le minimalno improvizirali. Prekinitev, pa tudi nepričakovane salve smeha, so bile običajno povezane s tem, da se Graham Chapman ni mogel spomniti besedila, ki bi ga moral povedati. Ker so gledalci zaradi ponavljanja prizorov že vedeli, kako se bo skeč končal, je njihov smeh pogosto zvenel kot izraz olajšanja.

In ker gledalci niso dobili neposrednih navodil, kako naj se odzovejo v določenih trenutkih, je bil med publiko nameščen zelo opazen in prisrčen mlad človek, pravzaprav igralec, ki je s svojim nalezljivim smehom sprožal smeh med gledalci in jih (po potrebi) pripravil, da so lažje "prebavili" novi, eksperimentalni TV-show. V bistvu, trdi Alverson, "to sploh ni bilo potrebno, saj se je publika odzivala povsem spontano in navdušeno, še posebej, ker so jo večinoma sestavljali sorodniki, prijatelji in celo komisija posameznih članov skupine."

Po zaključku snemanja so igralci, skupaj s posameznimi studijskimi gosti, odšli na skupno večerjo – kar je še dodatno prispevalo k pristni atmosferi, ki jo je bilo mogoče najbolj občutiti med nastajanjem originalnega, prvega (od skupno štirih) nadaljevanj *Monty Python's Flying Circus*. Zanimivo je tudi, da se nikomur – tako članom same skupine in še zlasti uredništvu BBC-ja – na začetku niti sanjalo ni, da bo vse skupaj postalo tako pomembno. Nadaljevanko so predvajali v "drsečem terminu", in če je bilo na programu tisti dan kaj bolj važnega, so snemanje pač prestavili. Po prvotnem načrtu je bilo predvidenih samo trinajst epizod, toda izjemno navdušenje relativno majhnega kroga oboževalcev in "dober nos" določenih BBC-jevih producentov sta na koncu prevladala v korist odločitve, da nadaljujejo s snemanjem novih nadaljevanj.

Pa vendar – kaj je tisto, kar ustvarja magijo Monty Pythona? Ljudje najpogosteje izpostavljajo karizmatičnost značajev vseh šestih članov ekipe in enkratno kombinacijo njihove senzibilnosti, ki se ji lahko zahvalimo za tako prepričljive norosti (kaka druga šestorica bi iz nadrealističnih skečev verjetno naredila le še eno dolgočasno in pretenciozno TV - nadaljevanko). Glede na to, da niso bili profesionalni igralci, čeprav so imeli zaledje Oxforda in Cambridgea, kjer so veljali za prvovrstne študente (razen Terryja Gilliana, ki je končal študij na fakulteti političnih znanosti), so pythonovci ponudili tudi nekaj, kar jih je razlikovalo od običajne estradne srenje. Prav tako niso bili snobi z diplomami, obešenimi na stenah, zato so bili skeči, kot na primer nogometna tekma med nemškimi in starogrškimi filozofi, primerni tako za širše množice kot tudi za najbolj izobraženi krog gledalcev (podobno velja za zgodbo o postimpresionistih, ki se udeležujejo revolveraških obračunov na divjem Zahodu).

Njihov šarm izhaja predvsem iz nepretencioznosti – skeč o "Gospe gorili" in "Gospodični ne-gorili" namreč bolj spominja na šale, ki si jih izmišljajo majhni, hudobni otroci, kot pa na nekakšen "koncept". Podobno bi lahko trdili tudi o "ministrstvu za noro hojo" ali o katerem koli od drugih nepozabnih, bizarnih skečev

(če jih sploh lahko tako imenujemo). Čas konec šestdesetih, ko je nadaljevanje nastajalo, je bil izredno občutljiv za vse, kar je predstavljalo radikalen prelom s tradicijo in rutino. Toda kljub temu je trajalo kar nekaj let, če ne celo desetletij, da je omenjena nadaljevanje postala "vplivna" (četudi v omejenem smislu) in opažena. Od večine projektov v drugih medijih (glasba, film, strip, itd.), ki so bili – recimo – sorodni ali podobni nadrealistično-satirično-anarhični naravi Pythonove produkcije, se je le redkim uspelo prebiti iz obrobja in preživeti zunaj začaranega kroga *underground* geta. Tak primer je tudi skupina Bonzo Dog Band, katere člani so bili tesni sodelavci pri Pythonovih projektih (še posebej Neil Innes, ki je bil tako rekoč njihov pridružen član). Bonzo Dog Band so leta (celo pred Pythoni) delali svojo "odbito" glasbo – zrelo naslednico ekscentričnega angleškega humorja z izjemno lucidnostjo in spretno oblikovano satiro –, ki so ji izkazovali spoštovanje celo člani skupine The Beatles. Pa vendar Bonzo Dog Band ni nikoli dosegel uspeha in slave svojih prijateljev iz družine Python. Nasprotno, ostali so bolj ali manj obskurna legenda, za katero vedo le izbranci. Prav tako lahko samo ugibamo, ali bi Python dosegel svojo slavo, če bi štartal kot filmski projekt. Predstaviti tako subverzivni koncept, ga ohraniti in celo izgrajevati na dolgi rok je bilo namreč izvedljivo predvsem s pomočjo komunikativnosti in sugestivnosti televizije. Prav odmevnost TV-nadaljevanke je skupini omogočila, da je kasneje dobila priložnost in potrebna sredstva za snemanje filmskih projektov. Televizija je bila tudi odskočnica za vse tiste člane ekipe (kot na primer Terry Gilliam), ki so z njeno pomočjo končno dobili priložnost, da se preizkusijo v režiji.

Preden se je Gilliam pridružil ekipi Pythona, je nekaj časa delal kot asistent urednika sijajnega satiričnega časopisa *Help!*, ki ga je osnoval legendarni Harvey Kurtzman – oče satire in veliki dedek ameriškega *underground* stripa. V takem okolju je imel Gilliam priložnost, da razvije svoj risarski talent in po vrhu vsega pridobi še izvrstne izkušnje na področju ostre in odbite satire. Tisto, kar je Gilliam podaril montypythonskim televizijskim izdelkom, je bila namreč pomanjšana tehnika *cut-up* animacije, koncept, ki mu je omogočil, da z minimalnimi sredstvi doseže maksimalno nadrealni rezultat. Namesto da bi se ukvarjal s "klasično" animacijo, ki je bila draga in dolgotrajna, je Gilliam raje izkoristil izrezke in fotokopije starih gravur, fotografij in risb iz katalogov in jih direktno animiral na montažni mizi. Po besedah samega Gilliamu ni nikoli skrival, da s "klasičnimi" tipi animacije pravzaprav nima nobenih izkušenj. V bistvu je zamisel, da bi se moral ukvarjati z izdelavo stotih ali tisočih sličic, celo globoko sovražil. Namesto tega je, povsem brez slabe vesti, raje "kradel" in si brezobzirno sposojal iz že narejenih predlog in še bolj hladnokrvno razkosavall like, ki so se znašli pod njegovimi škarjami. Končni rezultat je bila prava simfonija norosti, ki je včasih presenetila celo samega avtorja. Ljudje, kot je Charles Alverson, se spominjajo še mnogih drugih "internih šal", skritih za posameznimi stvaritvami Gilliamu; recimo, figura staromodnega

plesalca, ki se pojavi ob neki priložnosti, je v bistvu nastala s fotokopiranjem fotografij, zelo starih fotografij Jima Hepburna, očima soproge Terryja Jonesa. Hepburn je bil skupaj z bratom znan varietejski igralec v predvojni Veliki Britaniji.

Seveda je mnogo bolj znana reprodukcija Kupidove noge s slike *Venera in Kupidu*, ki si jo je Gilliam sposodil pri starem mojstru Bronzinou. Slika noge (ki z odvrtnim zvokom mendra predhodno postavljeno mizansceno), uporabljena v špici oddaj Monty Pythona, je še danes eden od zaščitnih znakov celotnega programa.

Kombinacija sprevrženih skečev in animiranih segmentov je pričarala vtis fluidnosti, zaradi katere je Python deloval kot niz "nadrealnih miniatur", ki se z lahkoto pretapljajo in gradijo še bolj nenavadne strukture. Prav po zaslugi te formule so lahko končno opustili "linearni" način razvijanja zgodbe in ga zamenjali z nečem novim in bolj drznim. Na ta način je lahko scenarij "pogoltnil" vse, kar je nastalo v "razburkani" domišljiji posameznih članov skupine, celotna struktura pa je ohranila vsaj navidezno povezanost. Po zaslugi tega "mehanizma" so nastali najneverjetnejši besedni dovtipi. V eni od klasičnih zgodb tako vidimo družinskega očeta, ki bere časopis (Eric Idle), medtem ko njegova žena (Terry Jones) pripravlja "crknjeno surovo ribo – zajca." "To je res ogabno," reče on. "Nikoli nisi zadovoljen," mu odgovori ona in mu ponudi "pito in puding iz podgan ter jagodno torto". Nato vstopi njun sinček (Graham Chapman), ki vljudno pozdravi starše in nato doda: "Na hodniku leži mrtev škof!" "Iz katere škofije?" ga vprašajo starši. "Izgleda kot kdo iz Wallesa," odgovori sin. "Kdo jih le prinaša?" se vpraša mati, "tri sem pustila pri kanti za smeti in še vedno so tam." V dilemi, ali naj pokličejo policijo ali cerkev, se na koncu odločijo, da se bodo obrnili na "cerkveno policijo". Kmalu se pojavi duhovnik s policijsko kapo na glavi, ki poklekne in moli k Bogu, da bi pokazal na škofovega morilca. "Božja roka" se spusti iz nebes in svoj ogromen prst naperi v družinskega očeta, ki ga aretirajo ob prepevanju angleške državne himne! V naslednjem prizoru vidimo človečka (Gilliamova animacija), ki razburjen zaradi petja odpre nekakšno okence v nebesih, maha z metlo in kriči: "Utihnite!" Nad njegovo glavo se iz še večjih nebeških višav spusti groteskna ženska – žogica, ki pade na zemljo in poskakuje, kot da je iz gume. Pojavi se tudi čudno bitje iz gozda, ki jo najprej opazuje, potem pa skoči na njen hrbet in skupaj z njo odskaklja ter pri tem tuli od sreče. Nato voditelj glas v uradnem tonu pojasni: "In zdaj poglejmo, kaj se je medtem dogajalo v džungli" in dogajanje se preseli naravnost v afriško džunglo, kjer spremljamo bizarne dogodivščine gostinca, ki je odprl restavracijo sredi tropskih brezpotij, njegove goste pa ugrabljajo planinske gorile! Razumljivo, da vsebuje tak scenarij močan satirični naboj, opisane nadrealne situacije pa so predvsem krinka za prikrito ironijo. Po pomoti ali pa tudi ne, so britanski časopisi že od samega začetka najavljali Monty Python Flying Circus kot "satirično oddajo"; zaradi svoje "protiverske satire" pa so film *Monty Python's in sveti gral* (Monty Python's and Holy Grail, 1974) v davnih sedemdesetih prikazovali tudi v Sovjetski zvezi. Obstajali so

celo načrti (čeprav niso bili nikoli izvedeni), da bi skupina v živo nastopila v Moskvi. Toda kljub njihovi neusmiljenosti do vsega in do vsakogar, še posebej do članov kraljevske družine, je celo sam princ Charles izjavil, da sodijo Monty Python med njegove favorite. Če je princ mislil iskreno, bi to naklonjenost lahko morda pojasnili s pretirano poudarjeno Pythonovo ironijo, ki vsebuje tolikšno pretiravanje, da preseže celo občutek užaljenosti ... Če že ne počite od smeha, vam preostane le, da se počutite zmedeno.

Z zavestnim izrabljanjem izgubljenosti gledalcev so Monty Pythoni postavili na glavo vsa pravila in vse zakone in pri tem jim je celo uspelo, da so jih imeli gledalci zaradi tega še bolj radi, kar je dosežek, vreden občudovanja.

Prav zaradi svoje "učinkovitosti" je zahodna družba pokrov, pod katerim se kuhajo mnoga zatrta občutja; civilizacija pa vse prepogosto spominja na lik policajca, ki s svojim pendrekom nadzoruje cele eskadronne poneumljenih človeških duš. Obstaja mnogo primerov, da celo umetnost, ki si prizadeva, da bi iznašla

Eric Idle, John Cleese

Terry Jones, Eric Idle, Graham Chapman, Michael Palin, John Cleese

izraz za notranje človeške drame, na koncu podkupi establišment. Verjetno bi se mnogi strinjali s tezo, da so projekti, kot je Monty Python, ena redkih priložnosti, ko se je kreativna moč osvobodjena norosti končno znašla v središču pozornosti širšega kroga gledalcev. Ali so Monty Python pri lovljenju ravnotežja na robovih "uradnih" medijev res uspeli zadržati svojo integriteto? To vprašanje je seveda stvar debate različnih pogledov ter ocen. Zanesljivo lahko trdimo zanje, da so z veliko taktosti in brez popuščanja nadzorovali usodo projekta, ki so ga sprožili. Že na začetku sedemdesetih, ko so bili še v polnem zamahu, se je dogajalo, da so posamezni člani skupine začutili utrujenost pri delu. Četrty ciklus nadaljevanke, ki je nastal leta 1974, je bil posnet brez Johna Cleesea, čeprav je še naprej pomagal pri pisanju scenarijev. Že samo dejstvo, da obstajajo le štiri deli nadaljevanke, kaže na to, da skupina ni želela za vsako ceno podaljševati življenja svojemu televizijskemu projektu, čeprav bi jim to prineslo zanesljiv zaslužek. V nasprotju z brezobzirnim izkoriščanjem uspeha nadaljevanke – kar je sicer pogosta praksa komercialnih produkcij, ki trajajo v nedogled – so se Monty Python odločili, da bodo delali le toliko, kot se jim bo zdelo smiselno. Celotne njihove plošče in knjige, ki so običajno le "derivati" osnovne (televizijske in filmske) produkcije skupine, so ohranile značilno zbadljivost in norčevanje iz drugih (tistih, ki so predmet satire) in iz samih sebe (t.j. pythonovcev), saj bi v nasprotnem primeru ekipa izgubila vsakršno prepričljivost. Čeprav bi lahko danes rekli, da so Monty Python "inštitucija" (jasno, v simbolnem pomenu), gre v njihovem primeru za sprevrnjeno vendar zdravo inštitucijo, ki v glavnem sledi lastni logiki (ne glede na to, koliko je izkrivljena), namesto da služi namenom nekoga drugega. Nekateri od članov skupine so – tudi to je treba pripomniti – kredibilnost Pythonov izkoristili za delo na lastnih projektih, pa naj je šlo za režijo (kjer se je najbolj proslavil Terry Gilliam s filmi, kot sta *Brazil* in *Time Bandits*, ki imata kulturni status), igro (John Cleese je ustvaril pomembno igralsko kariero, čeprav število

njegovih projektov ni pretirano veliko) ali delo na televiziji (Terry Jones in Michael Palin sta se pojavljala v samostojnih in skupnih projektih).

Mnogi od teh projektov pomenijo nadaljevanje raziskovanja zamisli, ki izvirajo iz najzgodnejših dni *Monty Python's Flying Circus*, avtorji pa so prav tako izhajali iz povsem naravne želje, da razvijejo svoj lastni ustvarjalni potencial.

Po drugi strani je očitno, da je že od začetka obstajalo več usmeritev znotraj same ekipe, saj je vse, kar poznamo pod imenom Monty Python, izšlo iz poigravanja med različnimi "frakcijami". Najprej sta John Cleese in Graham Chapman že od začetka sodelovala pri pisanju scenarijev za skeče, čeprav je – po izjavah dobro poučenih – bil predvsem Cleese tisti, ki je najbolj cenil naporno in temeljito delo (kar je moč videti tudi v njegovih sijajnih scenarijskih predlogah za TV-nadaljevanke *Fawlty Towers*), medtem ko je Chapman v glavnem blestel samo na trenutke, v prebliskih navdiha. Chapman, ki mu je (morda zaradi težav z alkoholom) primanjkovalo samodiscipline, je zaključno obdelavo materiala ponavadi prepustil Johnu Cleesu, kar se je pokazalo za zelo učinkovito.

Drugo skupino sta tvorila Terry Jones in Michael Palin. Ko se je leta 1974 Cleese oddaljil od originalne skupine, sta Jones in Palin predstavljala glavno oporo pri nastanku TV-nadaljevanke. Oba avtorja sta izkoristila svoje poznavanje zgodovine in književnosti in ga v veliki meri uporabila pri scenarijskem delu (tudi v kasnejši pripravi televizijskih nadaljevanek, kot na primer *Crusaders* ali *Around the World in 80 Days*, sta se oba na – bolj ali manj – neposreden način spoprijemala s temi področji). Monty Python je imel tudi dva izrazita individualista; Terry Gilliam je svoj prispevek v glavnem osredotočal na vizualno izražanje, medtem ko je Eric Idle bil in ostal anarhičen značaj, ki najraje dela po svoje. Idle je tudi edini član ekipe, ki (skupaj s soprogo, bivšim Playbojevimi modelom) živi v Kaliforniji v povsem "hollywoodskem" slogu in se v glavnem ukvarja s scenarijskim delom pri filmih in na televiziji. In čeprav je vsak od posameznih članov sledil lastnim navdihom in različnim interesom, je način, kako so kombinirali svoj talent in senzibilnost eden od najpomembnejših ključev za razumevanje Pythonove "kemije". Ob tem ne smemo pozabiti tudi prispevka "gostov" v skupini, med katerimi so se najpogosteje pojavljali: Connie Booth (bivša žena Johna Cleesa in med drugim tudi soavtorica scenarija za nadaljevanke *Fawlty Towers*); Carole Cleveland (igralka, ki je najpogosteje nastopala v vlogah privlačne blondinke, čeprav sta, na njeno žalost, zahtevnejše ženske vloge običajno prevzela Terry Jones in Graham Chapman); in Neil Innes (bivši član skupine Bonzo Dog Band, pisec glasbe in pogosti udeleženec skečev pri mnogih Monty Pythonovih projektih). Kot eden od najpomembnejših dosežkov skupine se bo verjetno ohranilo predvsem dejstvo, da jim je uspelo s svojo neukročeno "prebiti led" in odpreti pot drugim avtorjem s podobno senzibilnostjo.

Terry Jones

Monty Python so nadrealistični način izražanja prenesli iz lepih umetnosti v "ljudski" svet televizijske zabave – kar je že samo po sebi revolucionarna poteza. Danes od britanskih humorističnih televizijskih nadaljevanj vsi pričakujejo dobršno mero "odbitosti" in odstopanja od norm, s tem da nadaljevanke še vedno predstavljajo enega od najbolj prepoznavnih izdelkov tamkajšnje sodobne kulture. A če že govorimo o "odbitosti", je Pythonu uspelo pobegniti tako daleč, da so številne norme enostavno za vedno počile po šivih. V enem od njihovih "bolanih" skečev John Cleese obišče s svojo materjo grobarja. Grobar ga vpraša, ali sme jesti staro gospo, in ko se začne Cleese zgražati, mu grobar ponudi, da se lahko – če mu bo to v tolažbo – pobruha v grob, da bodo posmrtni ostanki končali tam, kjer je njihovo mesto! Ko so Terryja Jonesa vprašali, ali res misli, da so take šale duhovite, je odvrnil: "Ja, mislim, da je to izredno smešno. A vam se ne zdi?" Tak skeč bi moral biti racionalno gledano sprejet kot nekaj odvratnega, vulgarnega, celo grozljivega – nekaj, kar nima nikakršne zveze s humorjem in zdravim razumom. Toda Pythoni presežejo običajno logiko in nas uvedejo na področje metahumorja, "zen" humorja – podobno kot je s svojimi presenetljivimi književnimi miniaturnimi to nekoč počel Daniil Harms (samo spomnite se njegovih stark, ki padajo z oken). Ko nam tak hipergroteskni humor omogoči, da prestopimo mejo normalne logike, se nam za trenutek zazdi, da postanemo sposobni transcendirati vsakodnevno realnost, v katero smo tako slepo zacementirani.

Seveda večina ljudi verjetno težko definira, kaj je tisto, kar jih pri Pythonovih skečih sploh spravi v smeh. Pri vsem skupaj je najbolj nenavadno, da to prestopanje normalne logike lahko krepilno deluje celo na tržišču, ki se že po tradiciji nagiba k bolj tradicionalnim oblikam televizijske zabave, kot na primer ameriški gledalci.

Monty Python's Flying Circus so na ameriških TV-postajah začeli predvajati šele leta 1974; pred tem je bilo mogoče najti na tržišču le nekaj njihov LP-plošč z glasbo in s skeči. Kljub temu, da je – kar je skregano z vsakršno logiko – ameriška publika Monty Pythone najprej slišala in šele kasneje videla, so v ZDA kmalu postali pravi kult. Posebna težava je bila seveda v tem, da tamkajšnje občinstvo sploh ni bilo navajeno na televizijske programe, ki bi bili tako radikalno drugačni od lokalne tradicije. V deželi, kjer so

produksijski prijemi najpogosteje stvar zelo natančne analize tržišča in kjer se vsi trudijo, da je tveganje čim manjše, je bilo to precejšnje presenečenje, pravi triumf iracionalnosti, ki ga ni moč enostavno pojasniti.

Za zaključek bi bilo prav, da navedemo besede Terryja Gilliama, ki morda predstavljajo najbolj jedrnat povzetek Montypythonovega fenomena: "Ni bilo ne šefa, ne producenta ali režiserja, ki bi vztrajal, da moramo doseči določeno vrsto gledalcev – bilo je samo šest ljudi, ki so se trudili delati stvari predvsem v lastno zabavo." •

MONTY PYTHON: FILMOGRAFIJA

TV-nadaljevanka *Monty Python's Flying Circus*

Režiser celotnega televizijskega opusa je bil Ian MacNaughton. Prve tri cikle so zasnovali, napisali in izvedli Graham Chapman, John Cleese, Terry Gilliam, Eric Idle, Terry Jones in Michael Palin. Četrti del, z imenom *Monty Python*, je nastal brez Johna Cleesa, ki je sodeloval le pri pisanju skečev.

Prvi cikel: 5. oktober 1969 do 11. januar 1970

Drugi cikel: 15. oktober 1970 do 22. december 1970

Tretji cikel: 19. oktober 1972 do 18. januar 1973

Četrti cikel: 31. oktober 1974 do 5. december 1974

FILMI:

1971 *And Now for Something Completely Different*

r: Ian MacNaughton

s, i: Graham Chapman, John Cleese, Terry Gilliam, Eric Idle, Terry Jones, Michael Palin

so: Carol Cleveland, Connie Booth, Lesley Judd

1974 *Monty Python in sveti gral (Monty Python and the Holy Grail)*

r: Terry Gilliam, Terry Jones

s, i: Graham Chapman, John Cleese, Terry Gilliam, Eric Idle, Terry Jones, Michael Palin

so: Connie Booth, Carol Cleveland, Neil Innes, Bee Duffell, John Young, Rita Davies

1979 *Brianovo življenje (Monty Python's Life of Brian)*

r: Terry Jones

s, i: Graham Chapman, John Cleese, Terry Gilliam, Eric Idle, Terry Jones, Michael Palin

so: Carol Cleveland, Ken Colley, Gwen Taylor, Terrence Baylor

1982 *Monty Python Live at the Hollywood Bowl*

r: Ian MacNaughton (filmske sekvence), Terry Hughes (gledališke sekvence)

s, i: Graham Chapman, John Cleese, Terry Gilliam, Eric Idle, Terry Jones, Michael Palin, Neil Innes

so: Carol Cleveland

1983 *Smisel življenja (Monty Python's Meaning of Life)*

r: Terry Jones

rezija animacije i specijalnih efekata: Terry Gilliam

s, i: Graham Chapman, John Cleese, Terry Gilliam, Eric Idle, Terry Jones, Michael Palin

so: Carol Cleveland, Simon Jones, Patricia Quinn, Juddy Loe, Andrew MacLachlan

POMEMBNEJŠI SOLO PROJEKTI:

TERRY JONES:

1987 *Personal Services*

r: Terry Jones

s: David Leland

1989 *Viking Erik (Erik The Viking)*

r, s: Terry Jones

i: Terry Jones, John Cleese

1996 *The Wind in the Willows*

r, s: Terry Jones

i: Terry Jones, Eric Idle, John Cleese, Michael Palin

Michael Palin

TERRY GILLIAM

1977 **Jabberwocky**

r: Terry Gilliam
s: Charles Alverson, Terry Gilliam
i: Michael Palin
so: Terry Gilliam, Terry Jones

1980 **Time Bandits**

r: Terry Gilliam
s: Michael Palin, Terry Gilliam
i: John Cleese, Michael Palin

1985 **Brazil**

r: Terry Gilliam
s: Terry Gilliam, Tom Stoppard, Charles McKeown
i: Michael Palin

1988 **The Adventures of Baron Munchausen**

r: Terry Gilliam
s: Terry Gilliam, Charles McKeown
i: Eric Idle

1991 **Kraljevi ribič (The Fisher King)**

r: Terry Gilliam
s: Richard LaGravenese

1995 **Dvanajst opic (Twelve Monkeys)**

r: Terry Gilliam
s: David Peoples, Janet Peoples

1998 **Fear and Loathing in Las Vegas**

r: Terry Gilliam
s: Terry Gilliam, Tony Grisoni, Tod Davies, Alex Cox

JOHN CLEESE

1981 **The Great Muppet Carper**

r: Jim Henson
s: Tom Patchett, Jay Tarses, Jerry Juhl, Jack Rose
i: John Cleese

1982 **Privates on Parade**

r: Michael Blakemore
s: Peter Nichols
i: John Cleese

1985 **Silverado**

r: Lawrence Kasdan
s: Mark, Lawrence Kasdan
i: John Cleese

1986 **Tekma s časom (Clockwise)**

r: Christopher Morahan
s: Michael Frayn
i: John Cleese

1988 **Riba po imenu Wanda (A Fish Called Wanda)**

r: Charles Crichton
s: John Cleese
i: John Cleese, Michael Palin

1997 **Zverine (Fierce Creatures)**

r: Robert Young, Fred Schepisi
s: John Cleese, Iain Johnstone
i: John Cleese, Michael Palin

GRAHAM CHAPMAN

1978 **The Odd Job**

r: Peter Medak
s: Bernard McKenna, Graham Chapman
i: Graham Chapman

1983 **Yellowbeard**

r: Mel Damski
s: Graham Chapman, Eric Idle, John Cleese

ERIC IDLE

1990 **Nuni na begu (Nuns on the Run)**

r, s: Jonathan Lynn
i: Eric Idle

1991 **Too Much Sun**

r: Robert Downey, Sr.
s: Robert Downey, Sr., Laura Ernst, Al Schwartz
i: Eric Idle

1991 **Missing Pieces**

r, s: Leonard Stern
i: Eric Idle

1993 **Splitting Heirs**

r: Robert Young
s: Eric Idle
i: Eric Idle, John Cleese

MICHAEL PALIN

1983 **The Missionary**

r: Richard Loncraine
s: Michael Palin
i: Michael Palin

1984 **A Private Function**

r: Malcolm Mowbray
s: Alan Bannet, Malcolm Mowbray
i: Michael Palin

Legenda:

r: režija
s: scenarij
i: igralci
so: sodelujejo